

9. Офіційні статистичні дані МВС України.
10. Офіційні дані Державного комітету статистики України.
11. Егоров А. Секреты цыганской мафии // Мир криминала : костромская народная газета. — <http://www.novasich.org.ua/index.php?go=News&in=view&id=2363>
12. Дремлюк В. П. Миграция и проблемы обеспечения криминологической безопасности в Причерноморском регионе // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / голов. ред. С. В. Ківалов ; відп. за вип. В. М. Дрьомін. — О., 2004. — Вип. 20. — С. 124–125.
13. Основні результати оперативної службової діяльності Державної прикордонної служби України // <http://www.pvu.gov.ua/osd.htm>.

Анотація

Статтю присвячено питанням протидії організованій етнічній злочинності. Зроблено висновки, що основними шляхами цієї діяльності є виважена міграційна політика; запобігання маргіналізації та соціальної адаптації мігрантів.

Ключові слова: етнічна організована злочинність, маргіналізація.

Summary

The article is devoted to counteracting with organized ethnic crime. It is stressed that migration policy, reduction of marginalization and migrants social adaptation processes and programs are the main ways of organized ethnic crime prevention.

Keywords: ethnic organized crime, marginality.

УДК 343.22:343.71

С. В. Албул

КОРИСЛИВІ МОТИВИ ВЧИНЕННЯ КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ: ОЗНАКИ ТА СОЦІАЛЬНА СУТНІСТЬ

У літературі визначається, що наприкінці ХХ століття у більшості земель змінилася етична мотивація поведінки [1]. Але слідча і судова практика свідчать, що саме корисливі мотиви залишаються найбільш поширеними при вчиненні злочинів. Як справедливо стверджують науковці, в загальній структурі сучасної злочинності до 70 % становлять корисливі посягання, серед яких значний масив саме корисливо-насильницьких злочинів [2]. Тезу щодо пріоритету корисливих мотивів серед інших при вчиненні злочинів підтверджують і спеціалісти інших галузей знань [3].

Чинне кримінальне законодавство не дає визначення корисливого мотиву злочинів. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти корисливо-насильницьких злочинів були й залишаються предметом досліджень багатьох провідних науковців, а саме П. П. Андрушка, О. М. Бандурки, Є. П. Вечерніна, О. О. Герцензона, О. М. Джужи, А. Ф. Зелінського, М. Й. Коржанського, В. М. Кудрявцева, В. В. Лунєєва, П. С. Матишевського, В. В. Тіщенко та багатьох інших. Але й дотепер відкритим, на наш погляд, залишається питання щодо наукового визначення ознак та соціальної сутності корисливих мотивів вчинення корисливо-насильницьких злочинів. Примітно, що саме соціальна сутність

користі дуже ґрунтовно визначена в більшості тлумачних словників минулого і сучасності. Так, «Толковый словарь русского языка» С. І. Ожегова та Н. Ю. Шведової визначає користь як прагнення до матеріального задоволення. Так само поняття користі тлумачить й Д. М. Ушаков, автор іншого «Толкового словаря русского языка». У свою чергу, Т. Ф. Єфремова визначає користь як здобичу, прагнення до збагачення. В. І. Даль вказує на ознаки жадоби до грошей чи скарбів [4].

Науковці не завжди поділяють такі точки зору. Як вказує П. С. Матишевський, «при посяганнях на власність корисливий мотив є важливим критерієм для визначення мети злочину». При заволодінні майном, злочинець завжди обертає його на свою користь, тобто особисто збагачується [5]. Однак далі автор справедливо, на наш погляд, вказує, що такі злочини не перестають бути корисливими і тоді, коли злочинець, після заволодіння майном, незаконно звертає його на користь іншої особи. В цьому випадку може й не бути факту особистого збагачення винного (хрестоматійний приклад — дії Деточкіна в кінострічці «Стережися автомобіля»). Так само повернення викраденого майна чи відшкодування його вартості не виключає наявності в діях винного складу корисливого злочину. При вчиненні корисливо-насильницьких злочинів у співучасті корисливий мотив повинен бути обов'язково наявний у виконавця. Інші співучасники при цьому можуть мати й інші мотиви вчинення злочину.

Розмірковуючи щодо визначення поняття корисливо-насильницьких злочинів, В. В. Тіщенко вказує, що ці злочини поєднує намір злочинця отримати майнову користь за рахунок викраденого, задовольнити будь-які особисті потреби матеріального характеру шляхом використання насильства або загрози його використання до осіб, у яких таке майно знаходиться у власності, користуванні, розпорядженні або доручено для зберігання, транспортування тощо [6]. Щодо прагнення отримати лише матеріальну користь при визначенні корисливого мотиву вчинення злочину вказують також В. С. Волков [7], В. М. Кудрявцев [8].

Підаючи критичному аналізу існуючі точки зору щодо визначення поняття корисливих мотивів, А. Ф. Зелінський так само відмічав, що вони, перш за все, походять від індивідуальних потреб. У зв'язку з цим він вказував, що користь — це прагнення задовольнити індивідуальну життєву потребу шляхом завідомо протиправного, передбаченого кримінальним законом, заволодіння чужим майном чи майновими правами, які не належать винному, або шляхом звільнення від майнових зобов'язань та зменшення витрат [9]. Автор зазначає, що індивідуальні потреби перетворюються на корисливий мотив, якщо предметом, який ці потреби незаконно задовольняє, є: а) чуже майно; б) майнові права, які не належать винному; в) скорочення обов'язкових або звичайних для особи расходів. Але, на наше переконання, таке визначення не в повному обсязі окреслює ознаки користі. Не завжди протиправне заволодіння чужим майном чи майновими правами опосередковується прагненням задоволення індивідуальних потреб саме (лише) винного. Аналіз матеріалів судової та слідчої практики дає підстави стверджувати, що злочини корисливої спрямованості, зокре-

ма корисливо-насильницькі, можуть вчинятися й задля задоволення життєвих потреб не лише самого винного, а й іншої особи чи групи осіб (корпоративні інтереси). З цих підстав слушними, на наш погляд, є вищенаведені зауваження П. С. Матишевського щодо того, коли після заволодіння майном злочинець незаконно звертає його на користь іншої особи. Дійсно, суб'єктивною ознакою таких злочинів є намір особи розпорядитися викраденим як власним, на свій розсуд. Злочинець може використати викрадене як для задоволення індивідуальних потреб, так і для потреб іншої особи чи групи осіб. Головним, на наш погляд, тут є саме незаконний характер таких дій щодо розпорядження викраденим. Насильство є єдиним способом реалізації корисливих спрямувань при здійсненні цієї групи злочинів і являє собою акт поведінки, який характеризується односторонньою деструктивною інтеракцією, спрямованою на протиправне вилучення чужого майна.

Саме тому вважаємо за доцільне запропонувати визначення корисливого мотиву як прагнення задовольнити індивідуальну життєву потребу винного або іншої особи (групи осіб) шляхом завідомо протиправного, передбаченого кримінальним законом, заволодіння чужим майном чи чужими майновими правами, або шляхом звільнення від майнових зобов'язань та зменшення витрат. На наш погляд, таке доповнення більш детально розкриває основні ознаки та соціальну сутність корисливих мотивів злочинів та за умов подальшого дослідження буде сприяти проникненню в природу злочинності в цілому.

Література

1. Чхартишвили Г. Писатель и самоубийство. — М. : Захаров, 2007. — С. 36.
2. Литвак О. М. Держава і злочинність : монографія. — К. : Атіка, 2004. — С. 45–50.
3. Распопомарева О. В. К патоморфозу истерического расстройства личности // <http://www.rusmedserv.com>.
4. Сайт Корысти // <http://www.korist.ru>.
5. Матишевский П. С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления. — К. : Юриком, 1996. — С. 37.
6. Тищенко В. В. Корыстно-насильственные преступления: криминалистический анализ : монография. — О. : Юрид. л-ра, 2002. — С. 22.
7. Волков В. С. Мотив и квалификация преступлений. — Казань, 1969. — С. 64.
8. Кудрявцев В. Н. Причинность в криминологии. — М., 1969. — С. 134.
9. Зелинский А. Ф. Криминальная психология. — Х. : Юриком Иптер, 1999. — С. 154.

Анотація

У статті робиться спроба визначення корисливого мотиву як прагнення задовольнити індивідуальну життєву потребу винного або іншої особи (групи осіб) шляхом завідомо протиправного, передбаченого кримінальним законом, заволодіння чужим майном чи чужими майновими правами, або шляхом звільнення від майнових зобов'язань та зменшення витрат.

Ключові слова: користь, розбій.

Summary

The author makes an attempt to qualify greed as a criminal substance as an urge to fulfill individual need for illegal use of assets, property rights or special property obligations. Such a notion of a greed makes possible to change in a proper way the criminal policy on counteracting with robberies.

Keywords: robbery, greed.